

BALKANLARDA YUGOSLAVYA’NIN DAĞILMASI VE DAYTON BARIŞ ANTLAŞMASI

Güney Ferhat BATI¹

Neriman TUNBUL²

Öz: “Yugoslavya” denince, akıllara Balkan yarımadasının bir zamanlar en büyük toprak parçası ve “Yugoslavyalılık” kavramı gelir. Ne var ki, Soğuk Savaş döneminin getirdiği iki kutuplu dünya düzeninde en sert rüzgârı yiyen Yugoslavya, bir ağaç misali zorlu Balkan coğrafyasında ilk devrilen olmuştur. Yugoslavya, Batı Bloğu ve Doğu Bloğu (iki kutuplu dünya) arasında sıkışan ve birçok dil, din, ırktan oluşan kozmopolit yapısından dolayıdır ki bir un gibi ufalandı ve dağıldı. Bu doğrultuda, bu çalışmada, Yugoslavya’nın dağılması süreci ve bu sürecin ardından yapılan Dayton Barış Antlaşması değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: *Balkanlar, Yugoslavya’nın Dağılması, Soğuk Savaş’ta Yugoslavya, Dayton Barış Antlaşması.*

¹ Öğretim Görevlisi; Kıbrıs Amerikan Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü.

E-mail: guneyferhat26@gmail.com / f.bati@auc.edu.tr.

² Yönetim ve Strateji Uzmanı, İstanbul Arel Üniversitesi, İşletme Yönetimi (MBA).

E-mail: nerimantunbul@gmail.com.

THE DISSOLUTION OF YUGOSLAVIA IN THE BALKANS AND THE DAYTON PEACE TREATY

Abstract: When one hears the term “Yugoslavia”, the previously largest territorial state of the Balkans and the concept of “Yugoslavianess” come to mind. However, Yugoslavia was buffered by the harshest winds of the Cold War and eventually collapsed as a tree. Yugoslavia’s collapse was caused by its position between the Western and Eastern blocks and the cosmopolitan nature of its languages, religions, and races. This study analyzes the dissolution of Yugoslavia and Dayton Peace Treaty.

Keywords: *Balkans, Dissolution of Yugoslavia, Yugoslavia in the Cold War, Dayton Peace Treaty.*

Giriş

“Yugoslavya” denince, akıllara Balkan yarımadasının bir zamanlar en büyük toprak parçası ve “Yugoslavyalılık” kavramı gelir. Ne var ki, Soğuk Savaş döneminin getirdiği iki kutuplu dünya düzeninde en sert rüzgârı yiyen Yugoslavya, bir ağaç misali zorlu Balkan coğrafyasında ilk devrilen olmuştur. Yugoslavya, Batı Bloğu ve Doğu Bloku (iki kutuplu dünya) arasında sıkışan ve birçok dil, din, ırktan oluşan kozmopolit yapısından dolayıdır ki bir un gibi ufalandı ve dağıldı. Bu doğrultuda, bu çalışmada, Yugoslavya’nın dağılması süreci ve bu sürecin ardından yapılan Dayton Barış Antlaşması değerlendirilecektir.

Bunun için, ilk olarak Yugoslavya’ya dair bazı önemli bilgiler değerlendirilecek, daha sonra Yugoslavya’nın Soğuk Savaş’taki siyasi görünümü açıklanacak, üçüncü bölümde Yugoslavya’nın dağılması irdelenecek ve dördüncü ve son bölümde Dayton Barış Antlaşması analiz edilecektir. Araştırma, Sonuç bölümüyle tamamlanacaktır.

1. Yugoslavya

Kıta Avrupa’sının Doğu kısmı genel ekseriyeti Slav halklarından oluşmaktadır. Slavlar, Kıta Avrupa’sında en kalabalık soylardandır. Slavlar, şu milletleri kapsamaktadır; Polonlar, Ruslar, Ukraynalılar, Slovaklar, Hırvatlar, Sırpalar, Bulgarlar, Çekler. Yugoslavya, adındaki “*Slav*” sözcüğünden de anlaşılacağı üzere, Slavların ana vatanydı ve yıkılana kadar da böyle kaldı.³ Yugoslavya’ya tarihsel bir perspektiften baktığımızda; bu ülkenin gerek Kıta Avrupa’sına, gerek Balkanlara, gerekse de Akdeniz’e ait olduğunu görebiliyoruz. Yugoslavya, 7. yüzyıldan günümüze kadar Roma ile Bizans İmparatorlukları gibi nice medeniyetin hüküm sürdüğü toprakların üzerine kurulmuştur. Aynı zamanda Doğu ile Batı arasında adeta bir köprü vazifesi gören Yugoslavya⁴, “*Güney Slavların ülkesi*” olarak da adlandırılmaktadır. Güney Slavlar, bu bölgede Osmanlı İmparatorluğu’nun hâkimiyetinin bitmesiyle zuhur bulmuş halkın adıdır. Bu coğrafya ise, Kıta Avrupa’sının güneydoğusundan başlar ve Balkan coğrafyasının kuzeyinden başlayarak güneydoğuya kadar uzanmaktadır.

Tarihin seyrinde Balkanlar insanlığın mühim sayılabilecek birçok gelişmesine şahit olmuş topraklardır ve bu topraklarda nice medeniyetler kurulmuştur. Bu medeniyetlerin birikimleri üzerine kurulan⁵ Yugoslavya’nın komşuları ise; batıda İtalya, kuzeyde Avusturya ve

³ Michael G. Roskin (2014), *Çağdaş Devlet Sistemler, Siyaset, Coğrafya, Kültür*, 7. Baskı, Ankara: Adres Yayınları, s. 320.

⁴ Tanıl Bora (1995), *Belgeler ve Sorunlar Yugoslavya Milliyetçiliğinin Provokasyonu*, 2. Baskı, İstanbul: Birikim Yayınları, s. 19.

⁵ Şaban Halis Çalış (2015), *Hayaletilimi ve Hayali Kimlikler: Neo-Osmanlılık, Özal ve Balkanlar*, 5. Baskı, Konya: Çizgi Kitapevi, s. 98.

Macaristan, doğuda Bulgaristan ve Romanya, güneyde ise Yunanistan idi.⁶ Yugoslavya'nın o dönemin koşullarında nüfusu 23 milyona yakındı. Yugoslavya; Sırbistan, Hırvatistan, Slovenya, Bosna-Hersek, Kuzey Makedonya, Karadağ ve Kosova olarak 7 farklı ülkeden meydana gelmekteydi ve federasyon sistemine sahip olan farklı etnik kimliklerin bulunduğu bir devlettir.⁷

2. Yugoslavya'nın Soğuk Savaş'ta Siyasi Görünümü

Yugoslavya, ilk anayasasını 1946 yılında onayladı. 1963 yılındaki ikinci anayasasıyla birlikte, Yugoslavya'nın resmi adı “*Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti*” şeklinde belirlenmiştir. Yugoslavya, bu ismini, 1990'lı yıllardaki dağılma/parçalanma dönemine kadar kullandı.⁸ Yugoslavya'da komünist ideolojiyi benimseyen Josip Bronz Tito, 4 Mayıs 1980 yılında dünyaya gözlerini yumdu. Tito'nun yaşadığı ve ülkesinde hüküm sürdüğü dönemlere bakıldığında, Yugoslavya'da herhangi bir siyasi veya ekonomik istikrarsızlığa rastlanmıyordu ve ülkedeki olağan işleyiş huzur içinde sürüyordu. Yugoslavya'da yönetim şekli ortak kararlar alınan bir perspektifte oluşturulmuştur, hatta bu sistem istikrar bile sağlamıştır.⁹

Ancak uluslararası sistemdeki fayların kıpırdaması ile birlikte, tarihsel süreç içerisinde Balkanlar jeopolitiğinde çatışmaya yönelik mekanizmaların aşırı biçimde zuhur ettiği yadsınamaz bir gerçektir.¹⁰ Balkan coğrafyasının yaklaşık olarak yüzde 70'ine tekabül eden Yugoslavya'nın dağılması/parçalanmasıyla birlikte, birden fazla sorun vuku bulmuştur. Böylelikle, Balkan coğrafyasında farklı etnik kimliklerin bir arada yaşayabilme olanağı yok olmaya yüz tutmuştur. Ve nihayetinde Arnavutluk'un yanı sıra Hırvatistan, Makedonya ve Slovenya 1991, Bosna Hersek 1992, Karadağ ve Sırbistan 2006, Kosova ise 2008'de bağımsızlıklarını kazanmışlardır.¹¹

Soğuk Savaş döneminde Türkiye, Yunanistan ve Yugoslavya gibi ülkelerin öncülüğünde **1953 yılında** Balkan Pakti imzalanmıştır. Bunu izleyen süreçte, Mareşal Tito'nun çabalarıyla, yüze

⁶ Sefa Sole (2016), “Yugoslavya'nın Dağılışı: Bir Devrin Sonu”, 16.12.2016, Erişim Tarihi: 06.09.2020, Erişim Adresi: <https://www.stratejikortak.com/2016/12/yugoslavyanın-dagilisi-2.html>.

⁷ Ranko Bugarski (2004), “Language Policies in the Successor States of Former Yugoslavia”, *Journal of Language and Politics*, 3:2, ss. 189-207, Aktaran: Bilgehan A. Gökdağ (2012), “Balkanlar: Etnik Karmaşanın Dilsel Boyutları”, *Karadeniz Araştırmaları*, Kış 2012, Sayı: 32, s. 16.

⁸ Muhammed Aruçi, “Yugoslavya”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, Erişim Tarihi: 11.09.2020, Erişim Adresi: <https://islamansiklopedisi.org.tr/yugoslavya>.

⁹ Fahir Armaoğlu (1991), *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (Cilt 2: 1980-1990)*, 1. Baskı, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, ss. 236-237.

¹⁰ Robert Thomas (1999), *Serbia Under Milosevic Politics in the 1990s*, London: Hurst & Company, ss. 44-45, Aktaran: Hüseyin Emiroğlu & Muhammet Faruk Çakır (2008), “Yugoslavya'nın Dağılması Sürecinde Trans-Atlantik Dış Politika Parametreleri (1990-1995)”, *Avrasya Etüdleri TİKA*, 33/2008-1, ss. 86-87.

¹¹ Timuçin Kodaman & Haktan Bırsel (2014), “21. Yüzyıl Balkan Jeopolitiğinin Çok Boyutlu Bir Bakış Açısı ile İncelenmesi ve Türkiye'ye Etkilerinin Değerlendirilmesi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 19, ss. 54-55.

yakın devlet 1961 yılında Başkent Belgrad'da toplanmıştır. Böylelikle, gerek Batı, gerekse de Doğu Bloklarında yer almak istemeyen “Bağlantısızlar Hareketi” ortaya çıkmıştır. Bu hareket içerisinde, hem Yugoslavya, hem de Tito, başarılı bir model olarak önem kazanmıştır.¹² Sovyetler Birliği, bu dönemde Balkan jeopolitiğindeki etkisini güçlendirmek için, Yugoslavya'yı ne pahasına olursa olsun Batılı güçlerin etkisinden çıkarmak istiyordu. Ne var ki, bunda başarılı olunamadı; nitekim Sovyetlerin Stalinci siyaseti, Tito'nun Yugoslavya'daki siyasetini bir türlü tamamen kontrol altına alamamıştır. Özellikle Tito'nun tasavvurunda yatan, Balkanlarda bir Slav İmparatorluğu (Federasyon) kurmaktı. Bu tasavvura baktığımızda, Yugoslavya dış politikasının en önemli unsurlarından biri olarak ön plana çıkmıştır.¹³

ABD ile Sovyetler Birliği arasında geçmekte olan rekabetin tezahürü, genelde Kıta Avrupa'sının doğusuna sirayet etmiştir. Bu bağlamda, bu iki süpergücün liderlerinden biri olan¹⁴ Stalin'in amaçlarından biri de Yugoslavya devletini saflarına katmaktı. Bu amaçların altında yatan plan ise, gerek Bulgarlardan, gerekse de Yugoslavlardan oluşacak ortak paydada bir kuvvet kurmak idi. Ne var ki, bu planın suya düşmesinin nedeni, Stalin'in Tito'ya sert bir şekilde birçok şeyi dikte ettirmeye çalışmasıydı.¹⁵ Sovyetler, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra aslında Balkanları himayesi altına almıştı.¹⁶ Hatta Stalin'in kural tanımaz siyasetiyle Yugoslavya Kominform'dan da atıldı atılmasına. Ne var ki, bu atılma, Balkanlarda hesaplanmayan bazı sonuçların doğmasına neden oldu. Bu sonuçlar içerisinde de, Yugoslavya ile Bulgaristan'ın yakınlaşması ile sonlandı. Ayrıca, Balkan jeopolitiğinde Yunanistan karşıtlığı üzerine kurulu olan cephe çöktü. Ve asıl önemli sonuç, Yugoslavya'nın Batı Blokuna kayarak işbirliklerine yönelmesiydi. Kominform'dan atılmakla birlikte, Yugoslavya ekonomisi çok zorlu bir süreç ve iktisadi sarsıntılar yaşayacaktı.¹⁷ Bu minvalde, Yugoslavya'da 1979 yılında bir ekonomik kriz patlak verdi. Bu ekonomik kriz, 1980'li yılların başlarına kadar devam etti; aynı şekilde üretimde sıkıntılar ve darboğazlar yaşandı.

¹² Kerem Alkin (2020), “‘Yeni Nesil’ Balkan Savaşları”, 07.09.2020, Erişim Tarihi: 08.09.2020, Erişim Adresi: <https://www.sabah.com.tr/yazarlar/kerem-alkin/2020/09/07/yeni-nesil-balkan-savaslarlari>.

¹³ Oral Sander (1969), *Balkan Gelişmeleri ve Türkiye (1945-1965)*, 1. Baskı, Ankara: Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, s. 106.

¹⁴ Fahir Armaoğlu (2018), *Türk Dış Politikası Tarihi*, 1. Baskı, İstanbul: Kronik Kitap, s. 304.

¹⁵ BBC (1997), “International Community to Get Tough over Bosnia”, 10.12.1997, Erişim Tarihi: 01.09.2020, Erişim Adresi: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/38418.stm>.

¹⁶ Henry Kissinger (2008), *Diplomasi*, 7. Baskı, İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, s. 432.

¹⁷ Oral Sander (1969), *Balkan Gelişmeleri ve Türkiye (1945-1965)*, 1. Baskı, Ankara: Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, s. 65.

1980 yılında Yugoslavya lideri Tito'nun ölmesiyle ise ekonomik kriz derinleşti ve ülke yokuş aşağı yuvarlanmaya gitti.¹⁸

3. Yugoslavya'nın Dağılması ve Parçalanması

Yugoslavya'nın dağılma sürecinde yaşananlara baktığımızda; sıkıntıların özellikle etnik çatışmalardan kaynaklı olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu etnik çatışmaların müsebbibi ise, 1987 yılında Sırbistan'ın Başkanı olan ve ilerleyen yıllarda adını "Sırp Kasabı" olarak tarihe yazdıracak olan Slobodan Miloseviç'tir. Miloseviç'in 1989 yılında Kosova ile Voyvodina'nın özerkliğini kaldırması, bunun yanında Karadağ yönetimini Belgrad'a bağlamak istemesi, Balkanlardaki fitili ateşledi. Belgrad yönetiminin Yugoslavya'da fütursuzca ağırlığını artırması, şüphesiz ki, diğer federal devletlerde isyana yol açtı. Böylelikle, Sırbistan dışında Yugoslavya'yı oluşturan altı diğer devletçiğin bir arada yaşama arzusu yok oldu.¹⁹ Aslında, Yugoslavya'nın dağılmasında AB'nin ülke genelinde yayılan iç savaşı durduramaması ve başarısızlığını da vurgulamak gerekir. Zira Yugoslavya özelinde, AB (o dönemdeki adıyla Avrupa Topluluğu-AT), ne yazık ki Amerikan politikalarına mahkûm kaldı. Çünkü AB, belki de ilk defa böylesine karmaşık bir iç savaş ile yüz yüze kaldı ve Avrupa'nın sessizliği bu dönemde pahalıya patladı; binlerce insan soykırıma uğradı ve insanlık açısından -Avrupalıların tepkisizliği içerisinde- tarihe kara bir leke daha düştü.²⁰

Yugoslavya'da zaten Tito'nun ölümünden sonra ülkedeki tüm milliyetçi etnik kimlikler harekete geçmişti. Bu etnik kimlikler içerisinde en ırkçı ve en etkili olanı da Sırp milliyetçiliği idi.²¹ Ne yazık ki, Yugoslavya'daki ortak birliktelik, bütünlük ve beraberlik artık zayıflamış ve bir paydadaki ortak vatan bilinci yok olmuştu. Uzun bir süre etnik ve dini kimlik bilinci canlı kalmasına rağmen, ne yazık ki, "Yugoslavyalılık" kavramsal çerçevesi tarihin tozlu sayfalarında yerini aldı. 20. yüzyılda Soğuk Savaş döneminin sona ermesiyle birlikte, Rusların komünist düşünce yapısı da zaten zayıflamaya başladı. Ve bunun neticesinde, artan etnik milliyetçi siyaset, Yugoslavya gibi çok etnikli bir ülkeye de sirayet ederek, bu devletin parçalanmasına yol açmıştır.²²

4. Dayton Barış Antlaşması

¹⁸ Ezeli Azarkan (2011), "Slovenya, Hırvatistan ve Bosna'nın Bağımsızlık Mücadeleleri ve Yugoslavya'nın Dağılışı", *Uluslararası İnsani Bilimler Dergisi*, Cilt 8, Sayı: 2, s. 71.

¹⁹ İlhan Uzgel (2002), "1990-2001 Balkanlarla İlişkiler", içinde *Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar*, Baskın Oran (ed.), İstanbul: İletişim Yayınları, ss. 490-491.

²⁰ Mesut Hakkı Çaşın & Uğur Özgöker & Halil Çolak (2007), *Küreselleşmenin Avrupa Birliği Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasına Etkisi Birliği*, İstanbul: Nokta Kitapevi, s. 266.

²¹ Caner Sancaktar (2018), "Yugoslavya'nın Yıkılışında Sırp Milliyetçiliğinin Rolü", IX. IBANESS Kongreler Serisi – Edirne/Türkiye, ss. 9-10.

²² TASAV (2012), "Balkan Savaşlarının 100. Yıldönümünde Balkan Tecrübeleri", Rapor No.1, ss. 20-21.

Dayton Barış Antlaşması (DBA), 1995 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) Ohio denilen eyaletinde ve Dayton şehrinde taslak olarak hazırlandı. Bu taslak antlaşma; Aliya İzzetbegoviç, Franjo Tuđman ve Slobodan Miloseviç gibi liderlerin bir araya gelmesiyle imzalandı.²³ Dayton sürecinin hikâyesinin ön planında, dönemin ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı olan Richard Holbrooke vardır. Holbrooke, yukarıdaki isimlerini yazdığımız üç liderle farklı zamanlarda farklı mekânlarda konuyu gündeme getirmiş ve antlaşmaya gidilecek yolda etkisini fazlasıyla yapmıştır. Bu baskıların neticesi olarak da, Holbrooke, söz konusu üç lideri de ikna etmiş ve antlaşmaya imza attırıştır. Ayrıca, bu antlaşmanın öncüsü her ne kadar ABD olsa da, Fransa, İngiltere, Almanya, İtalya ve Rusya'nın da bu süreçte destekleri bulunmaktadır.²⁴

DBA, Yugoslavya iç savaşını bitirmek için hazırlanan planlı bir projeydi. Lakin bu proje ilerleyen zamanlarda daha çok Bosna-Hersek aleyhine ve küresel güçlerin lehine işleyecektir. Çünkü amaç, savaşı bitirmekten ziyade, savaş sonrasındaki şartları lehine çekmekti; maalesef sonradan da böyle oldu.²⁵ Öyle ki, DBA'nın ardından, Bosna-Hersek merkez olmak üzere bir de Sırp'ların bulunduğu Brcko adında bir bölgecikten ibaret oluşum hayata geçirildi. Ayrıca, bu antlaşma yürürlüğe girdiğinden günümüze kadar ne yazık ki gerek uygulanma safhası gerekse çözüm odaklı bir çerçeve çizmek bir yana sürekli karmaşa yarattı. Keza sadece karmaşayla kalmadı, aynı zamanda Kamu Yönetimi'nde de birçok problem, yasal tutarsızlık, belirsizlik ve kurumsal sıkıntıları beraberinde getirdiği söylenebilir.²⁶

Dayton'a bütünsel bir açıdan bakıldığında ise, bunun resmen bir Amerikan mimarisi olduğu apaçık beyandır. Dönemin Avrupa Birliği (AB) Özel Temsilcisi Carl Bildt'in, Holbrooke'nun yanında gerek diplomasi, gerekse siyaseten ezilerek kaybolduğu aşikârdır. Kendini güçlü gören Avrupa'nın öncü ülkeleri, antlaşma yapıldığı günlerde Amerika'nın yanında varlıklarını göstermek bir yana yok oldular.²⁷ Aslında birçok konuda konuşulması gereken şeyler belliydi; İsviçre'nin Cenevre şehrinde ve sonradan ABD'nin New York şehrinde belirlenen ilkeler

²³Ahmed Zilic (2003), "The Dayton Agreement: Challenges of Change", Speech at International Conference, Berlin, September 12 and 13, 2003, s. 2, Aktaran: Mehmet Dalar (2008), "Dayton Barış Antlaşması ve Bosna-Hersek'in Geleceği", *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 1, Sayı:16, Yıl: 9, s. 100.

²⁴BBC (1997), "International Community to Get Tough over Bosnia", 10.12.1997, Erişim Tarihi: 01.09.2020, Erişim Adresi: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/38418.stm>.

²⁵İdil Gülnihal Yazıcı (2018), "Dayton Barış Antlaşmasının Günümüzde Bosna-Hersek'te Demokratikleşme Sürecine Etkisi", *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, Cilt 1, Sayı: 1, s. 103.

²⁶Mehmet Dalar (2008), "Dayton Barış Antlaşması ve Bosna-Hersek'in Geleceği", *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 1, Sayı:16, Yıl: 9, ss. 98-100.

²⁷Uğur Özgöker & Güney Ferhat Batı (2017), "Avrupa Birliğinin Balkanlar Genişlemesi ve Balkan Ülkelerinde 'Barış ve Refaha' Katkıları", *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, Erişim Tarihi: 02.09.2020, Erişim Adresi: http://www.ibaness.org/bnejss/2017_03_special_issue/04_Ozgoker_and_Bati.pdf, s. 32.

doğrultusunda antlaşmada uzlaşılmaya gidildi.²⁸ DBA, her ne kadar resmiyette savaşı durdurmuş olsa bile, gerçek o kadar yalın değildir. Hakeza Bosna-Hersek, “*ortaklık demokrasisinin model ülkesi*” olmak üzere kurgulanmasına rağmen, demokrasiyi sağlayamamış bir DBA ile yüz yüzeyiz.²⁹

DBA'nın imza sürecine bakıldığında, birbiriyle çetrefil olarak gözükebilecek iki önemli toplumsal dönüşüm süreci içerisinde başa baş yürüdüğü görülecektir. Antlaşma metninin içeriği iyice irdelenince, Bosna-Hersek'in modern ötesi ve çok uluslu bir toplum oluşturulacağı belirtiliyor. Uluslararası toplum bunun yapılanması için uğraşıp dururken, yaşadığı ülke ile iç içe geçmiş bir millet uzun bir aradan sonra diriliş dönemini yaşıyor denilebilir.³⁰ DBA, kendi döneminde her ne kadar savaşı durdurmuş olsa bile, günümüzde AB üyelik süreci olmak üzere Bosna-Hersek'te birçok açıdan sekteye uğratmış antlaşma olarak vuku bulmuştur. Bu minvalde, DBA içerisinde geçmekte olan “*Barış*” kelimesinin ne kadar iyi niyetli olduğu da tartışılmalıdır.

Sonuç

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra çift kutuplu dünya düzeni oluşmaya başladı. Biri Batı Bloku, biri de Doğu Bloku olmak üzere uluslararası sistem ekonomik ve askeri/savunma örgütleri olarak tezahür etmiştir. Bunun yansımaları ise, daha çok Doğu Avrupa ve Balkan coğrafyasına sirayet etti. Özellikle Soğuk Savaş döneminde Balkan jeopolitiği paylaşımların ve uluslararası siyasetin er meydanına dönüşmüştür. Burada, Yugoslavya, ne yazık ki “*Böl-Parçala-Yönet*” planı ve bu minvalde projelerle yıkıma uğradı. Bu yıkım, sadece Balkan Yarımadasına sirayet etmekle de kalmadı; aynı zamanda çevresindeki ülkelere de siyasi ve ekonomik olarak yansıdı. Mareşal Tito, her ne kadar komünist ideoloji ile Sovyetlere bağlılığını dile getirmiş olsa bile, onun düşünceleri daha çok sosyalizm üzerine kurulu bir devlet yapılanmasıydı. Aslında, Soğuk Savaş döneminde komünizmin kurucusu Karl Marx yaşamış olsaydı, hem Sovyetler, hem de Yugoslavya'nın yıkımını görür ve şunu derdi: “*Bıraktığım mirası ne Stalin, ne de Tito koruyamadı. Ve korumakla kalmayarak devletlerinin yıkımlarına ihtirasları neden oldu*”...

Küresel aktörlerin, geçmişte uygulamaya koydukları Yugoslavya'nın dağılması modelini, günümüz 21. yüzyılda ise başka coğrafyalarda rahatlıkla görebiliriz. Şöyle ki, Türkiye'nin etrafına baktığımızda, Yugoslavya örneklerini şöyle sıralayabiliriz: Ortadoğu'da Irak, Suriye,

²⁸ Osman Karatay (2002), *Bosna-Hersek Barış Süreci*, 1. Baskı, Ankara: Karam Yayınları, s. 13.

²⁹ TASAV (2012), “Balkan Savaşlarının 100. Yıldönümünde Balkan Tecrübeleri”, Rapor No.1, s. 36.

³⁰ Osman Karatay (2002), *Bosna-Hersek Barış Süreci*, 1. Baskı, Ankara: Karam Yayınları, s. 117.

Yemen; Afrika'da Libya, Sudan, Somali ve niceleri. Peki, buradaki amaç nedir? Tabii ki “devletçikler” kurmak ve emperyalist politikalarını dayatmak, yetmedi sömürmek, bu da yetmedi insanları sefalete, aynı zamanda “vatansızlığa” sürüklemek... Ayrıca bir realitedir ki, DBA'nın güncellenmesi zaruridir. Ezcümle; Balkanların bağrından yetişen ve Nobel Edebiyat ödülü sahibi İva Andriç, ünlü eseri *Drina Köprüsü*'nde şöyle seslenir: “*Balkanlarda insanları dinlerine ve dillerine göre ayırmak ahmaklıktır, Balkanlarda insanları nehirler ve yollar ayırabilir ancak.*”

KAYNAKÇA

- Alkin, Kerem (2020), “’Yeni Nesil’ Balkan Savaşları”, 07.09.2020, Erişim Tarihi: 08.09.2020, Erişim Adresi: <https://www.sabah.com.tr/yazarlar/kerem-alkin/2020/09/07/yeni-nesil-balkan-savaslari>.
- Armaoğlu, Fahir (2018), *Türk Dış Politikası Tarihi*, 1. Baskı, İstanbul: Kronik Kitap
- Armaoğlu, Fahir (1991), *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (Cilt 2: 1980-1990)*, 1. Baskı, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Aruçi, Muhammed, “Yugoslavya”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, Erişim Tarihi: 11.09.2020, Erişim Adresi: <https://islamansiklopedisi.org.tr/yugoslavya>.
- Azarkan, Ezeli (2011), “Slovenya, Hırvatistan ve Bosna’nın Bağımsızlık Mücadeleleri ve Yugoslavya’nın Dağılışı”, *Uluslararası İnsani Bilimler Dergisi*, Cilt 8, Sayı: 2, ss. 39-78.
- BBC (1997), “International Community to Get Tough over Bosnia”, 10.12.1997, Erişim Tarihi: 01.09.2020, Erişim Adresi: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/38418.stm>.
- Bora, Tanıl (1995), *Belgeler ve Sorunlar Yugoslavya Milliyetçiliğinin Provokasyonu*, 2. Baskı, İstanbul: Birikim Yayınları.
- Bugarski, Ranko (2004), “Language Policies in the Successor States of Former Yugoslavia”, *Journal of Language and Politics*, 3:2, ss. 189-207.
- Caşın, Mesut Hakkı & Özgöker, Uğur & Çolak, Halil (2007), *Küreselleşmenin Avrupa Birliği Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasına Etkisi Avrupa Birliği*, İstanbul: Nokta Kitapevi.
- Çalış, Şaban Halis (2015), *Hayaletbilimi ve Hayali Kimlikler: Neo-Osmanlılık, Özal ve Balkanlar*, 5. Baskı, Konya: Çizgi Kitapevi.
- Dalar, Mehmet (2008), “Dayton Barış Antlaşması ve Bosna-Hersek’in Geleceği”, *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 1, Sayı: 16, Yıl: 9, ss. 91-123.
- Emiroğlu, Hüseyin & Çakır, Muhammet Faruk (2008), “Yugoslavya’nın Dağılımı Sürecinde Trans-Atlantik Dış Politika Parametreleri (1990-1995)”, *Avrasya Etüdüleri TİKA*, 33/2008-1, ss. 83-112.
- Gökdağ, Bilgehan A. (2012), “Balkanlar: Etnik Karmaşanın Dilsel Boyutları”, *Karadeniz Araştırmaları*, Kış 2012, Sayı: 32, ss. 1-27.

- Karatay, Osman (2002), *Bosna-Hersek Barış Süreci*, 1. Baskı, Ankara: Karam Yayınları.
- Kissinger, Henry (2008), *Diplomasi*, 7. Baskı, İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Kodaman, Timuçin & Birsnel, Haktan (2014), “21. Yüzyıl Balkan Jeopolitiğinin Çok Boyutlu Bir Bakış Açısı ile İncelenmesi ve Türkiye’ye Etkilerinin Değerlendirilmesi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 19, ss. 49-64.
- Özgöker, Uğur & Batı, Güney Ferhat (2017), “Avrupa Birliğinin Balkanlar Genişlemesi ve Balkan Ülkelerinde ‘Barış ve Refaha’ Katkıları”, *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, Erişim Tarihi: 02.09.2020, Erişim Adresi: http://www.ibaness.org/bnejss/2017_03_special_issue/04_Ozgoker_and_Bati.pdf, ss. 28-36.
- Roskin, Michael. G. (2014), *Çağdaş Devlet Sistemler, Siyaset, Coğrafya, Kültür*, 7. Baskı, Ankara: Adres Yayınları.
- Sancaktar, Caner (2018), “Yugoslavya’nın Yıkılışında Sırp Milliyetçiliğinin Rolü”, IX. IBANESS Kongreler Serisi – Edirne/Türkiye, ss. 1-11.
- Sander, Oral (1969), *Balkan Gelişmeleri ve Türkiye (1945-1965)*, 1. Baskı, Ankara: Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Sole, Sefa (2016), “Yugoslavya’nın Dağılışı: Bir Devrin Sonu”, 16.12.2016, Erişim Tarihi: 06.09.2020, Erişim Adresi: <https://www.stratejikortak.com/2016/12/yugoslavyanın-dagilisi-2.html>.
- TASAV (2012), “Balkan Savaşlarının 100. Yıldönümünde Balkan Tecrübeleri”, Rapor No.1.
- Thomas, Robert (1999), *Serbia Under Milosevic Politics in the 1990s*, London: Hurst&Company.
- Uzgel, İlhan (2002), “1990-2001 Balkanlarla İlişkiler”, içinde *Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar*, Baskın Oran (ed.), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yazıcı, İdil Gülnihal (2018), “Dayton Barış Antlaşmasının Günümüzde Bosna-Hersek’te Demokratikleşme Sürecine Etkisi”, *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, Cilt 1, Sayı: 1, ss. 97-105.

- Zilic, Ahmed (2003), “The Dayton Agreement: Challenges of Change”, Speech at International Conference, Berlin, September 12 and 13, 2003.